

The background of the book cover features a composite image. At the top, there are white, fluffy clouds against a blue sky. Below the clouds, a field of tall green grass is visible. Overlaid on the entire background is a pattern of binary code (0s and 1s) in a light blue color, arranged in a way that suggests a digital or technological theme.

НЕСТЕРЕНКО С.А.

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ
АСПЕКТ**

Нестеренко С.А.

**Конкурентоспроможність сільськогосподарських
підприємств: управлінський аспект**

Київ 2012

УДК 631.152:631.115.009.12
ББК 65.9(4 УКР)32-2
Н.55

Рецензенти:

- Єрмаков О.Ю.** – доктор економічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України;
- Кропивко М.Ф.** – доктор економічних наук, професор,
академік УААН, Національний науковий центр «Інститут
аграрної економіки» УАНН;
- Топіха І.Н.** – доктор економічних наук, професор,
Миколаївський державний аграрний університет

Рекомендовано до друку Вченою радою Таврійського державного
агротехнологічного університету (протокол № 8 від 27.03.2012 року)

Нестеренко С.А.

**Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств:
управлінський аспект [монографія].** – Київ, 2012. – 483с.

ISBN 978-617-646-053-4

У монографії розглянуті теоретичні основи управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств, як системної цілісності, направленої на забезпечення синергетичного ефекту в логічному ланцюзі перетворень і підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств. Обґрунтовано методологічні підходи формування концепцій управління конкурентоспроможністю підприємств аграрної сфери в умовах нестабільного ринку. Проаналізовані тенденції особливостей розвитку конкурентного потенціалу, значне місце приділене проблемам формування механізму забезпечення конкурентної переваги на сільськогосподарських підприємствах.

Для науковців, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників підприємств, установ і організацій аграрного сектора і всіх хто цікавиться проблеми управління конкурентоспроможністю

УДК 631.152:631.115.009.12
ББК 65.9(4 УКР)32-2
Н.55

ISBN 978-617-646-053-4

ПЕРЕДМОВА

Трансформація системи господарювання, що склалася в умовах централізованої економіки, об'єктивно зумовила не лише зростання нестабільності функціонування сільськогосподарських підприємств, але необхідність створення системи управління їх конкурентоспроможністю. Менш ніж за двадцятирічний період ринкових реформ у трьохсферному АПК країни був здійснений ряд об'єктивно необхідних економічних і організаційних перетворень, що змінили характер конкурентних стосунків між сільськогосподарськими товаровиробниками: стався перехід до багатоукладної економіки; регулювання агропродовольчого ринку з боку держави зведене до мінімуму; ринок продовольства і сільськогосподарської сировини відкритий для іноземних учасників; у зв'язку з диференціацією доходів населення та їх підвищенням, змінюється структура попиту на продукти харчування; сільськогосподарські товаровиробники вільні у виборі системи управління і методів господарювання.

Формування ефективної економіки аграрного сектора пов'язане із сукупністю факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, баланс яких вимагає усунення недієздатності існуючих економічних механізмів, залучення спонукальних мотивів і дієвих важелів розвитку сектора. При цьому важливе значення мають пропорції державного та ринкового регулювання соціально-економічних процесів аграрної сфери. Потрібно сформувати підґрунтя активізації аграрного підприємництва як ядра становлення сучасних форм господарювання, що мають прийти на заміну індивідуалізованому виробництву. Завданням реформаційних перетворень є становлення конкурентоспроможного аграрного сектора національної економіки у контексті подальшої інституціональної трансформації аграрної матриці ринкового спрямування.

У ході економічних реформ сільськогосподарські підприємства України зазнали істотні зміни, як з точки зору соціально-економічної природи власності, так і з точки зору якісних і кількісних характеристик своїх виробничих можливостей. Зовнішнє середовище, що змінилося корінним чином, зажадало навиків ведення господарської діяльності в умовах конкуренції.

Розвиток економіки України свідчить про те, що економічні реформи, направлені на забезпечення і підтримку переходу сільськогосподарських підприємств до ринкових умов господарювання до теперішнього часу не досягли очікуваних результатів. Це підтверджується нестійкістю основних показників виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств і украй низькою конкурентоспроможністю на внутрішніх і зовнішніх ринках як самих підприємств і продукції, що випускається ними, так і держави в цілому. Одна з основних причин такого стану вітчизняної економіки полягає в тому, що процеси управління на більшості сільськогосподарських підприємств продовжують випробовувати на собі вантаж старих принципів управління, характерних для адміністративно-командної економіки.

У зв'язку з цим посилюється значення вирішення проблеми управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств на теоретико-методологічному рівні.

В умовах постійної зміни ринкової ситуації, розширення ринкових стосунків і посилення конкурентної боротьби актуальним є вирішення питань об'єктивного визначення положення сільськогосподарських підприємств на ринку, визначення їх конкурентних переваг і виявлення слабких сторін виробничої діяльності, що дозволить забезпечити високу підготовку і ухвалення управлінських рішень, направлених на підвищення стійкості сільськогосподарських підприємств в ринковому середовищі.

Як відомо, в умовах ринкових стосунків критерієм стійкості

сільськогосподарських підприємств у ринковому середовищі служить конкурентоспроможність підприємств, аналіз, оцінка і прогнозування якої стає об'єктивною необхідністю, оскільки в сучасній конкурентній боротьбі при всій її масштабності, динамізмі і гостроті виграє той, хто аналізує і бореться за свої конкурентні позиції.

У ринковій економіці зможуть функціонувати лише життестійкі підприємства, які гнучко маневрують і використовують нові механізми в управлінні. Одним з важливих завдань стає визначення кількісної оцінки рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, а також, розробка заходів, що дозволяють ним управляти.

Формування високого рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств залежить не лише від їх потенційних можливостей, умов реалізації стратегічних напрямів розвитку і дозволу проблем оптимального використання ресурсного забезпечення, але і від використання ефективних концепцій управління самою конкурентоспроможністю.

Певною мірою причина такого положення пов'язана з недостатнім опрацюванням цих питань в теоретичному і методологічному плані стосовно умов перехідної економіки і їх відставанням від вимог практики. У вітчизняній економічній літературі до останнього часу не сформувався єдиний понятійний апарат, інструментарій, логіка і цільова спрямованість вивчення даного наукового напрямку. Існують розбіжності в поглядах на окремі сторони цієї складної комплексної проблеми, з'являються суперечливі рекомендації по «управлінню конкурентоспроможністю». Безсистемно і неузгоджено формується законодавча база цієї проблеми, що негативно позначається на конкурентних позиціях нашої країни в світі.

Необхідність вирішення всіх цих питань визначає актуальність і значущість цієї проблеми, має важливе значення як з позиції теорії і методології, так і практики, що і з'явилося підставою для вибору теми

монографічного дослідження, визначили його мету та завдання, логіку та структуру.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування і розробка організаційно-економічних методів управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств, направлених на підвищення стійкості функціонування підприємств аграрної сфери в сучасних умовах ринкової конкуренції.

В основу здійсненого аналізу покладений інституціональний і системний підходи, що дало можливість при вивченні зв'язків між явищами та процесами в системі забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору. Розв'язання поставлених теоретичних і прикладних завдань дозволило виявити основні проблеми та суперечності між сільськогосподарськими підприємствами, сприяло напрацюванню концептуальних елементів подальших інституціональних перетворень аграрного сектора економіки у контексті тактики диверсифікованого розвитку й формування «точок» росту та стратегії становлення ефективної економіки аграрного сектора.

Автор висловлює глибоку вдячність докторові економічних наук, професорові кафедри менеджменту ім. Й.С. Завадського Національного університету біоресурсів і природокористування України О. Д. Гудзинському за підтримку та розуміння, а також за його здатність надихати на наукові пошуки та розвиток власного науково світогляду. Крім того, щира вдячність ректорові Таврійського державного агротехнологічного університету професорові В. М. Кюрчеву. І звичайно, окрема подяка родині за розуміння, терпіння і підтримку.

Автор буде вдячний за зауваження та побажання щодо подальшої розробки проблем управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	7
1.1. Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання: сутність, об'єкт управління	7
1.2. Управління конкурентоспроможністю підприємств як система	42
1.3. Концептуальні підходи до формування стратегії конкурентоспроможності підприємств	73
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ	
АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	105
2.1. Методологічні основи дослідження управління конкурентоспроможністю підприємств аграрної сфери в умовах нестабільного ринку	105
2.2. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства	133
2.3. Прогнозування рівня конкурентоспроможності підприємства	175
РОЗДІЛ 3 СУЧАСНИЙ СТАН КОНКУРЕНТНОГО	
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА	
ЕКОНОМІКИ	198
3.1. Трансформація конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Запорізької області	198
3.2. Виробничий потенціал сільськогосподарських підприємств у системі чинників конкурентоспроможності	231
3.3. Засади системного управління конкурентним потенціалом підприємства	268

РОЗДІЛ 4 УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	301
4.1. Якість продукції як критерій конкурентоспроможності	301
4.2. Стратегія ціноутворення в системі управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств	337
4.3. Механізми управління підвищенням конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції агропромислового виробництва	386
ПІСЛЯМОВА	412
ДОДАТКИ	417
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	448



Agrar Media Group

робимо якісний друк доступним

Підписано до друку 27.03.2012. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 30,25.
Тираж 150 прим.

Віддруковано в Видавництві ТОВ «Аграр Медіа Груп»
04080, м. Київ, вул. Новокостянтинівська, 4А
Тел.: 044 361 53 06, e-mail: info@agrarmedia.com
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК №3651 від 22.12.2009
www.agrarmedia.com